

हरियाणा विद्यालय शिक्षा बोर्ड

पाठ्यक्रमस्य अध्यायानुसारम् अङ्कानां विभाजनम् (2025-26)

कक्षा – उत्तर मध्यमा सह वरिष्ठ माध्यमिक परीक्षा विषय:- संस्कृत व्याकरण पेपर 01 कोड - 1205

- 1- सम्पूर्ण पाठ्य क्रमस्य आधारे एका वार्षिकी परीक्षा भविष्यति।
- 2- वार्षिकी परीक्षा 80 अङ्कानां भविष्यति एवञ्च आन्तरिक मूल्याङ्कनां 20 अङ्कानां भविष्यति।
- 3- आन्तरिक मूल्याङ्कनस्य कृते निम्नानुसारम् आवधिक मूल्यांकन भविष्यति-
 - 1) **6 अङ्कानां कृते** - 3 सैट (SAT) परीक्षाणाम् आयोजनं भविष्यति। तासु परीक्षासु अन्तिमान्तरिक मूल्याङ्कने 06 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।
 - 2) **2 अङ्कयोः कृते** - एका अर्ध वार्षिकी परीक्षा भविष्यति। यस्याः अन्तिमान्तरिक मूल्याङ्कने 02 अङ्कयोः भाराङ्को भविष्यति।
 - 3) **2 अङ्कयोः कृते** - शिक्षकाः कक्षा कक्षयोः सह भागितायाः कृते मूल्यांकने करिष्यन्ति एवञ्च अधिकतम द्वौ अंकौ अन्तिमान्तरिक मूल्याङ्कने दास्यन्ति।
 - 4) **5 अङ्कानां कृते** - छात्राः परियोजना कार्यं करिष्यन्ति। यस्य अन्तिमान्तरिक मूल्याङ्कने 05 अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।
 - 5) **5 अङ्कानां कृते** - छात्राणाम् उपस्थितेः अनुसारेण अधिकतमाः 05 अंकाः प्रदीयन्ते :-

75% तः	80% पर्यन्तम् = 01 अङ्काः
80% तः उपरि	85% पर्यन्तम् = 02 अङ्कौ
85% तः उपरि	90% पर्यन्तम् = 03 अङ्का
90% तः उपरि	95% पर्यन्तम् = 04 अङ्का
95% तः उपरि	= 05 अङ्का

पाठ्यक्रमस्य संरचना (2025-26)

कक्षा – उत्तर मध्यमा सह वरिष्ठ माध्यमिक परीक्षा विषय:-संस्कृत व्याकरण

पेपर 01 कोड - 1205

क्रमसंख्या	आकलनबिन्दव	अंकाः
1	खण्ड (क) लघुसिद्धान्तकौमुदी - धातुरूपप्रकरण - रूपसिद्धिसूत्रसहित - धातुरूपप्रकरण-धातुरूप (किन्हीदोलकारोंमें)	24 20
2	खण्ड (ख) लघुसिद्धान्तकौमुदी कृदन्तप्रकरण - प्रत्ययएवंसूत्रज्ञातकरना	10
3	खण्ड (ग) लघुसिद्धान्तकौमुदी स्त्रीप्रत्यय - प्रत्ययएवंसूत्रज्ञातकरना	10
4	खण्ड (ङ) बहुविकल्पीयप्रश्न (लघुसिद्धान्तकौमुदी) पाठाधारितअभयासात – कृदन्त/स्त्रीप्रत्ययप्रकरण	16
	योगः	80
	आन्तरिकमुल्यांकनम	20
	सम्पूर्णाङ्का	100

लघुसिद्धान्तकौमुदी-

अस्मिन् पुस्तके तत्त्वज्ञानम् भवति नियम प्रकाशिका भवति तत् लघु सिद्धान्त कौमुदी

- अतिदेश अतिदिश्यन्ते तुल्यता विधियन्ते कार्याणि यैस्ते अतिदेशाः कार्या तिदेश रूपा तिदेश भवति - ।
- अधिकार सूत्र येन सूत्रे पदार्थानां अधिकारं क्रियते तत् अधिकार सूत्र अधिक्रियन्ते पदार्थयैस्ते -
अधिकाराः ।

अनुवृत्ति वाक्यार्थ वासूत्रार्थ ज्ञस्पष्ट कर्तुम् असूत्रस्य किञ्चित् अंश अनुवृत्ति कथयते। आदि अन्तश्च यस्य कोऽपि न भवति स आदि भवति। यस्मिन् पूर्वे अस्ति परेनास्तिस अन्तस्यात्।

अपवाद उत्सर्गश्च स्वल्प विषय युक्त अपवाद यथा -

“वृद्धिरेचि” सूत्र स्वल्प विषयाय तोहि अस्य अवर्णात् परेअच्प्रत्याहार अन्तर्गत एच्एव विषय अतिविषया उत्सर्गभवति यथा

“आद्गुणः” सूत्र बहु विषयाशब्द ज्ञानम् धातु ज्ञानम् प्रत्यय ज्ञानम् इत्यादि अनिद् ज्ञानम् इट् ज्ञानम् यस्य - इट् नस्यात् तत् अनिद् भवति।

मासिक पाठ्यक्रमस्य शिक्षण-योजना(2025-26)

कक्षा – उत्तर मध्यमा सह वरिष्ठ माध्यमिक परीक्षा विषय:- संस्कृत व्याकरण पेपर 01
कोड- 1205

मास	पाठ्यपुस्तकस्यनाम	पाठ्यबिन्दवः	शिक्षणस्यकालांशाः	पुनरावृत्तेकालांशाः
अप्रैल	लघुसिद्धान्तकौमुदी	भ्वादिगण - भू, पठ्	4	2
मई	लघुसिद्धान्तकौमुदी	अदादिगण - अद्, हन्, विद्, शीङ्.	5	3
जून	*****	ग्रीष्मकालीनअवकाश	*****	*****
जुलाई	लघुसिद्धान्तकौमुदी	जुहोत्यादिगण - हु, ओहाक्, डुदा (दा)	6	3
अगस्त	लघुसिद्धान्तकौमुदी	दिवादिगण - दिव्, नृत्, युध्	5	3
सितम्बर	लघुसिद्धान्तकौमुदी	कृदन्तप्रकरण-कृतप्रक्रिया - सूत्रसंकेतसहितनिम्नप्रत्यय - तव्य, तव्यत्, अनियर, यत्, तृच,	6	4
अक्टूबर	लघुसिद्धान्तकौमुदी	कृदन्तप्रकरण-पूर्वकृदन्त - सूत्रसंकेतसहितनिम्नप्रत्यय - अच्, क, अण, क्त, क्तवत्	5	3
नवम्बर	लघुसिद्धान्तकौमुदी	कृदन्तप्रकरण-उत्तरकृदन्त - सूत्रसंकेतसहितनिम्नप्रत्यय - घ, अच्, अप, क्त्वा,	5	3
दिसम्बर	लघुसिद्धान्तकौमुदी	स्त्रीप्रत्ययप्रकरण - शब्दमेंप्रत्ययएवंसूत्रज्ञातकरना।	4	2
जनवरी	लघुसिद्धान्तकौमुदी	स्त्रीप्रत्ययप्रकरण - शब्दमेंप्रत्ययएवंसूत्रज्ञातकरना।	4	2
फरवरी	लघुसिद्धान्तकौमुदी	पुनरावृत्ति	*****	*****
मार्च	लघुसिद्धान्तकौमुदी	परीक्षाएवंमुल्यांकन	*****	*****

निर्धारितपुस्तकानि-

1- लघुसिद्धान्तकौमुदी

प्रश्न पत्रस्य प्रारूपम् (2025-26)

कक्षा – उत्तर मध्यमा सह वरिष्ठ माध्यमिक परीक्षा विषय:- संस्कृत व्याकरण पेपर 01

कोड - 1205

प्रश्नानांप्रकारः	अंकाः	संख्या	विवरणम्	पूर्णांकाः
बहुविकल्पीयप्रश्नाः	1	16	16 बहुविकल्पीयप्रश्नाः	16
अतिलघुउत्तरीयप्रश्नाः	2	10	कृदन्त - स्त्रीप्रत्ययप्रकरण	20
लघुउत्तरीयप्रश्नाः	4	5	धातुरूपप्रकरण	20
निबन्धात्मकप्रश्नाः	6	4	धातुरूपप्रकरण	24
योगः		35		80